

KRONIKA – ХРОНИКА – ANNIVERSARIES – CHRONIK

K životnímu jubileu Marie Krčmové

V letošním roce se dožívá významného životního jubilea profesorka Marie Krčmová, nepřehlédnutelná osobnost české bohemistiky a obecné lingvistiky s výrazným středoevropským přesahem.

Připomeňme krátce její vědecký životopis. Narodila se v Brně a zde také r. 1962 absolvovala učitelské studium oborů čeština a ruština na Filozofické fakultě brněnské univerzity. Mezi její učitele patřili např. Karel Ohnesorg, Arnošt Lamprecht, Adolf Erhart, Jan Chloupek, Stanislav Žaža, Radoslav Večerka, abychom připomněli alespoň lingvisty. Do r. 1964 byla na studijním pobytu v brněnském dialektologickém pracovišti Ústavu pro jazyk český a v letech 1964–69 pokračovala v interní aspirantuře. V r. 1966 získala titul PhDr. prací *Přízvukování předložkových spojení na Brněnsku*, r. 1972 obhájila disertaci *Městská mluva brněnská* a dosáhla tak titulu CSc. Po externím působení na mateřské fakultě se v r. 1971 stává odbornou asistentkou Katedry českého jazyka. V r. 1988 byla jmenována docentkou, habilitovala se pak r. 1991 prací *Běžně mluvený jazyk v Brně*. Profesorkou pro obor současný český jazyk se stala v r. 1998. Výrazně se podílí na formování fakulty, v r. 1995 se stává zakládající členkou Ústav jazykovědy FF MU, k němuž se později přidala baltistická sekce, a vede jej až do roku 2004. V letech 2002–2006 a znovu v roce 2009–2010 působí navíc na částečný úvazek na Slezské univerzitě v Opavě a v letech 2005–2010 na Ostravské univerzitě. Byla členkou vědecké rady FF MU v Brně (1998–2000), vědecké rady FF UK v Praze (1998–2002, znovu 2006–2009), pracovala v Akademickém senátu FF MU (1993–1999) a MU (1996–1999) v Brně. Budovala i obory postgraduálního studia obecné jazykovědy a indoevropské srovnávací jazykovědy; v jejich oborových komisích je dnes místopředsdkyní. Jako členka oborových komisí doktorandského studia působí také v Praze a v Ústí nad Labem. Od ledna 2010 se jako emeritní profesorka dále podílí na základní výuce oboru Obecná jazykověda a vede doktorandy.

Slavistická orientace prof. Krčmové se odráží v přednáškové činnosti doma i v zahraničí, účasti na vědeckých konferencích a podílu na řešení společných vědeckých projektů, z nichž nejvýznamnější byl projekt *Slovanské jazyky 1945–95* koordinovaný v Polsku. V domácím prostředí se podílela na řešení několika projektů podpořených Grantovou agenturou ČR, jako hlavní řešitelka vedla větší kolektiv v projektech *Komparativní studium věcných textů* (2002–2005) a *Integrace v jazycích – jazyky v integraci*, který byl završen v r. 2009.

Mezi hlavní lingvistické zájmy Marie Krčmové patří zvuková stavba češtiny na pozadí obecné fonetiky a fonologie, sociolingvistika, teorie národního jazyka v bohemistickém a slavistickém rámci, stylistika a jazyková kultura; specifickým polem jejího odborného zájmu je mluva města Brna. Za více než 45 let tvůrčí práce čítá bibliografie autorky přes 220 položek.

Následující bibliografický přehled shrnuje její vědeckou produkci za léta 2005–2009 a navazuje tak na starší bibliografické soupisy publikované ve *SPFFBU* A 48, 2000, 175–184 [1964–2000] a *SPFFBU* A 53, 2005, 214–216 [2000–2004], včetně pokračujícího číslování. Jubilejní sborník věnovaný 65. narozeninám Marie Krčmové vyšel pod titulem *Teorie a empirie: Bichla pro Krčmovó*, ed. T. Hoskovec, O. Šefčík, R. Sova, Brno: Masarykova univerzita 2006. Stručná bio- a bibliografie jubilantky dovedená do r. 2007 se objevuje v díle *Kdo je kdo v dějinách české lingvistiky*, ed. Jiří

Černý & Jan Holeš, Praha: Libri 2008, 361–363, a v personálním dodatku ke *Kapitolám z dějin české jazykovědné bohemistiky*, které jsou přístupny na www.FF.MU.

Bibliografický přehled 2005–2009

2005

- (196) Stylistika, stylizace a spisovnost. In: Minářová, E. – Ondrášková, K. (eds.): *Spisovnost nespisovnost. Zdroje, proměny a perspektivy*, Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2004, 18–22.
- (197) Kultivovaná výslovnost současné češtiny, In: Čmejrková, S. – Svobodová, I. (eds.): *Oratio et ratio*, Praha : Ústav pro jazyk český AV ČR, 2005, 209–219.
- (198) Hantec jako fenomén dnešních dnů. In: Viktora, V. (ed): *Profesor Lumír Klimeš jubilující*. Plzeň : Západočeská univerzita v Plzni – Pedagogická fakulta, 2005, 91–98.
- (199) Od deskripce k poznání obecného ve stylistice. In Palcútová, M. – Horváth, M. (eds.): *Jazyk a komunikácia v súvislostiach*. Bratislava : Univerzita Komenského, 2005, 71–79.
- (200) Stratyfikacja współczesnego języka czeskiego. System gramatyczny języka czeskiego. In Balowski, M. (ed.): *Rozwój języka czeskiego po aksamitnej rewolucji*. Racibórz (Polsko) : Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Racibórz, 2005, 41–136. Spoluautoři Müllerová, Olga – Hubáček, Jaroslav – Machová, Svatava.
- (201) Biografický slovník českých zemí. Písmo A. Praha: Libri. Recenze v *Český jazyk a literatura*, 55/2004–25, 4, 202–204.
- (202) Kožina, M. N. (ed.): *Stilističeskij enciklopedičeskij slovar' ruskogo jazyka*. Moskva : Flinta a Nauka, 2003. Recenze v *SPFFBU A 53*, 2005, 240–241.
- (203) Vintř, Josef, Pleskalová, Jana (eds.). Vídeňský podíl na počátcích českého národního obrození. Wiener Anteil an den Anfängen der techechischen nationalen Erneuerung. Praha : Academia, 2004. Recenze v *SPFFBU A 53*, 2005, 242–244.
- (204) Findra, Ján: *Štylistika slovenčiny*. Martin: Osveta, 2004. Recenze v *Slovo a slovesnosť* 66, 2005, 69–72.

2006

- (205) Kómete? *Rozrazil*. Brno : Husa na provázku, Centrum experimentálního divadla 2006, 43–44.
- (206) Process konstituovaniya sovremennoj povsednevnoj reči. In Neščimenko, G. P. (ed.) *Globalizacija – etnizacija : etnokulturnyje i etnojazykovyje processy*. Moskva: Nauka, 2006, 102–119.
- (207) Nad jazykem města Brna. In Kundera, L. – Mizerová, A. (eds.). *Duše Brna.2.*, opravené a doplněné vydání Brno : VUTIUM, 2006, s. 144–149.
- (208) *Úvod do fonetiky a fonologie pro bohemisty*. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2006. 2. doplněné vydání 2007. 3. doplněné a rozšířené vydání vydání 2008.
- (209) Překlad: *Akademická příručka*. Meško, D., Kapuščák, D., Findra, J. a kol. České, upravené vydání. Martin: Osveta 2006. Redakce českého znění; spolupřekladatelka Karla Miloševičová.

2007

- (210) Existuje moravština? In Rusínová, E. (ed.): *Přednášky a besedy ze XL. běhu LŠSS*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, 93–100.
- (211) *Fonetika*. Brno : Masarykova univerzita – Elportál MU, 2007.
- (212) Integrační procesy ve stylizaci textů. In Moldanová, D. – Balowski, M. (eds.) *Co všechno slovo znamená*. Ústí n. Labem : Univerzita J. E. Purkyně, 2007, 161–169.
- (213) J. Kořenský a styl. *Jazykovědné aktuality XLIV*, Praha: Jazykovědné sdružení České republiky, 2007, 3 a 4, 58–62.
- (214) Proměny funkce obecné češtiny při stylizaci textů. *Stylistyka XVI*, Opole -Warszawa – Kraków : Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 2007, 209–220.

- (215) Stylistika. In Pleskalová, J., A.J. (eds.): *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*. Praha : Academia, 2007, 296–335.
- (216) Výchova kultivovaného mluveného projevu: mezi teorií a praxí. In Ondrášková, K. (ed.) *Čeština – bádání a učení*. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, 2007, 113–119.

2008

- (217) Brněnské hantec. *Geografické rozhledy* 17, 2008, č. 5.
- (218) *Současná stylistika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Spoluautorky Čechová, M. A Minářová, E. Autorský podíl: Stylistické aspekty výstavby textu (106–178); Slohová charakteristika prostředků lexikálních (169–178); Spontánnost jako konstituující faktor projevu. Funkční styl prostředčlovací (192–207); Pojmovost jako konstituující faktor projevu. Funkční styl odborný (208–229); Působení na posluchače jako konstituující faktor projevu (284–295); Deklarování estetické funkce jako konstituující faktor projevu (296–331).
- (219) Styl textu a dobový stav jazyka. In Jaklová, A. (ed.) *Člověk – jazyk – text*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2008, 31–34.
- (220) Ženský časopis – cesta ke kultivování jazyka. In Balowski, M. (ed.) *Język i literatura czeska w europejskim kontekście kulturowym*. Racibórz : Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Racibórz, 2008, 127–134.
- (221) *Fonetika a fonologie*. Brno: Masarykova univerzita – Eplortál, 2008.
- (222) K nedožitému jubileu Jana Chloupka. *Universitas* 41, 2008, č. 3, 67–68.

2009

- (223) *Fonetika a fonologie*. 2., Doplněné vydání Brno : Masarykova univerzita – Elportál 2009.
- (224) Popularizace jazykovědy jako cesta ke kultivaci vyjadřování. In Považaj, M. (ed.): *Jazyková kultura na začátku tretieho tisícročia*. Bratislava: Veda, 2009, 174–182.
- (225) Úskalí zjednodušování v lingvistice. In Šimková, M. (ed.): *Slovo – tvorba – dynamickosť*. Na počesť Kláry Buzássyovej. Bratislava: Veda 2009, 29– 37.
- (226) Úvod. In Krčmová, M. (ed.): *Integrace v jazycích – jazyky v integraci*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009, 9–16.
- (227) Integrační a desintegrační tendence v sociolektu. In Krčmová, M. (ed.): *Integrace v jazycích – jazyky v integraci*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009, 63–83.
- (228) Historické mezníky vývoje české jazykové situace. In Balowski, M. (ed.) *Język i literatura czeska – refleksja ważnych wydarzeń historycznych. Český jazyk a literatura – reflexe významných historických událostí*. Racibórz: Wyższa szkoła zawodowa w Racibórz (v tisku).

Každý, kdo se někdy s Marií Krčmovou setkal, oceňuje její brilantní úsudek, břitký humor a zcela mimořádnou schopnost vládnout jazykem. Jako učitelka je vstřícná a obětavá. Pozoruhodná je ve vlastní práci odborné i pedagogické její snaha nespokojovat se s hotovými řešeními, ale pochybovat a hledat nové cesty. A době, kdy vedla Ústav jazykovědy, viselo na ústavní nástěnce výmluvné heslo „Ocitli jste se na půdě Ústavu jazykovědy. Dávejte si pozor na jazyk!“ Asi je tam sama neumístila, ale dobře vystihuje její ironický pohled na svět a radost z možností, jež jazyk ve společenství lidí skýtá. Přejme jubilantce, aby si svou obdivuhodnou duševní svěžest udržela i do dalších desetiletí, a těšme se na její nové publikace.

Poděkování

Tato zpráva vznikla pod záštitou Centra pro interdisciplinární výzkum starých jazyků a starších fází moderních jazyků (MSM 0021622435) na Masarykově univerzitě v Brně a díky grantu GAAV, č. IAA901640805.

Václav Blažek
blazek@phil.muni.cz